



Oikeusministeriölle

Viite OM 8/41/2011

Asia Lausunto oikeudenkäynnin viivästyksen hyvittämisestä
annetun lain muuttamisesta

Hämeenlinnan hallinto-oikeus lausuu luonnoksesta hallituksen esitykseksi oikeudenkäynnin viivästyksi-
stä annetun ja hallintolainkäyttölain muuttamisesta seuraavaa:

Oikeudenkäynnin viivästyminen on sinänsä vakava asia oikeusturvan kannalta. Viivästyksen hyvittämi-
nen on luonnollisestikaan ole tässä asiassa se lopputulos, mihin tulee pyrkiä. Tavoitteena tulee olla viiväs-
tyksen estäminen. Viivästystä voi estää tehokkaimmin kehittämällä oikeudenkäynnin menettelyt sellaisik-
si, etteivät ne sisällä tarpeettomia, aikaa vieviä muotoja ja kuitenkin huomioon ottaen oikeusturvan anta-
misen muut elementit Tuomioistuimien ja tuomioistuinmenettelyä edeltävien hallintotoimien resurssien
on oltava oikein mitoitettut ja jaetut. Myös johtamisella, onnistuneella henkilöstön rekrytoinnilla, koulu-
tuksella ja jopa työhyvinvoinnilla voi olla ratkaiseva merkitys sille, kuinka nopeasti oikeudenkäynnit saa-
daan tuomioistuimissa sujumaan.

Hämeenlinnan hallinto-oikeus ei pidä hyvitysjärjestelmän ulottamista hallintolainkäyttöön sinänsä väärä-
nä tapana pyrkiä ehkäisemään oikeudenkäynnin viivästyksiä taikka sen mahdollistamaan hyvitystä yksi-
tisille asianosaisille aiheuttamasta oikeusturvan puutteesta. Hyvitysjärjestelmä on jo voimassa yleisen
tuomioistuimen puolella. Toki tässä on merkittävässä määrin kysymys siitä, että Euroopan ihmisoikeus-
tuomioistuin on edellyttänyt tällaisen kansallisen hyvitysjärjestelmän luomista helpottamaan tuomioistui-
men omaa työtaakkaa.

Hyvitysjärjestelmän ulottaminen hallintolainkäytön alalle ei luonnollisestikaan ole ongelmatonta. Kaik-
kein olennaisin kysymys on siinä, että pystymään huomaan sellainen hyvitysjärjestelmä, jonka toteuttami-
sesta ei aiheudu lisäviivästystä. Viivästyshyvityksen vaatiminen on siinä määrin sivuvaatimus pääasiaan
nähdessä, että vaativalle tulisi asettaa mahdollisimman laaja velvollisuustuoda itse esille hyvitysvaatimuk-

Postiosoite
Raatihuoneenkatu 1
13100 HÄMEENLINNA**Käyntiosoite**
Raatihuoneenkatu 1
HÄMEENLINNA**Puhelin**
Vaihe 010 36 42200
Suora 010 36 42289
Telekopio 010 36 42269**Sähköposti**
hameenlinna.hao@oikeus.fi (virasto)

sen kannalta sen keskeiset edellytykset. Jos tuomioistuimelle asetetaan selvittämisvelvollisuutta, kuten yleensä hallintolainkäytössä on asianlaita, vaarana on, että pääasian ratkaisu jopa viivästyy, kun tuomioistuimien ryhtyy selvittämään esimerkiksi oikeudenkäynnin alkamisajankohtaa yhdessä hallintoviranomaisen kanssa. Tämän välttämiseksi voisi tietysti olla mahdollista, että hallintoviranomainen aina antaessaan lausuntoaan tuomioistuimelle varmuuden vuoksi selvittäisi alkamisajankohtaan liittyvät tosiseikat, vaikka hyvitysvaativuudesta ei tuomioistuimelle siinä vaiheessa olisi edes tehty. Näin on asianlaita erityisesti hallinnollisten seuraamusten osalla.

Hyvityksen saamisen edellytykset hallintolainkäytössä epäilemättä tulevat riippumaan myös asian luonteesta. Hallintolainkäytössä on runsaasti asioita, jotka lain mukaan tai muutoin luonteensa perustella on käsiteltävä muita kiireellisemmin. Näin ollen hallintotuomioistuimet epäilemättä joutuvat lähes asiaryhmä kerrallaan arvioimaan, milloin kussakin asiaryhmässä oikeudenkäynnin viivästymisen voi johtaa hyvitykseen. Mikäli hyvitystä ryhdytään summaarisesti määräämään lainkaan riippumatta tästä asioiden kiireellisyysmäärittelystä, se johtaa siihen, että parhaat mahdollisuudet saada korvausta on sellaisissa asiaryhmissä, mitkä ovat oikeussuojan mahdollisen loukkaamisen kannalta vähäisimpiä.

Hallinnollisen seuraamuksen määräämisessä kuten uhkasakkoasioissa, viranomainen useimmiten ensin yrittää taivutella asianosaista täyttämään velvollisuutensa ilman kaikkein järeimpiä keinoja. Näin ollen menettely usein kestää jopa vuosia kaikkine muutoksenhakuineen. On nurinkurista, jos tässä tapauksessa lopputuloksena on hyvityksen määrääminen rikkojalle. Toisaalta asianosaisena voi olla toki joku rikkojan naapurikin, joka tällöin myös olisi oikeutettu hyvitykseen.

Hallintolainkäytössä hallintomenettelyn suorittavat joko valtion viranomaiset, kunnan viranomaiset taikka kirkon viranomaiset. Jos hallintotuomioistuin toteaa viivästyksen tapahtuneen kunnan tai kirkon viranomaisen toimesta, korvaako joku ministeriö oikeusministeriölle lakiluonnoksen 12 §:n 2 momentin mukaisesti oikeusministeriölle aiheutuneet kustannukset. Edelleen pohdittavaksi jää, pitääkö viivästyshyvitystä suorittaa ihan kaikissa asiaryhmissä. Arveluttavaa on esimerkiksi korvauksen suorittaminen kunnallisvalituksen johdosta ns. valvontavalitustapauksessa, kun valitus kohdistuu kunnan yleiseen toimialaan koskevaan asiaan.

Viivästyshyvityksen vaatimisen ajankohta saattaa tuottaa myös käytännön ongelmia. Yleisessä tuomioistuimessa käytävässä oikeudenkäynnissä asianosaiset pystyvät helpommin päättämään, koska oikeudenkäynnissä tullaan antamaan päätös. Päätöstähän edeltää tavallisimmin pääkäsittely. Kun hallintolainkäytössä ei yleensä järjestetä suullista käsittelyäkään, asianosaisen on vaikeaa tietää, koska asia on menossa päätökseen.

Tämän lainsäädäntöhankkeen yhteydessä ehdotetaan vielä hallintolainkäyttölain täydentämistä siten, että valitusviranomaisen tulee asianosaisen pyynnöstä ilmoittaa hänelle arvio asian käsittelyajasta. Tämäkään säännös ei ole sinänsä mikään suuri uudistus. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on jo 14.10.2008 kanteluun antamassaan päätöksessä Dnr 1106/4/07 todennut tuomioistuintakin ilman nimenomasta säännöstä velvoittavan viranomaiselle kuuluva vastaamisvelvollisuus asianosaisen tiedusteluun. Jos siis tiedustelu, kuten kantelussakin oli kysymys, sisältää tuomioistuimelle esitetyn pyynnön arvioida käsittelyaikaa, tiedusteluun on apulaisoikeusasiamiehen mielestä siis vastattava, vaikka nimenomaista säännöstä ei laissa olekaan. Säännöksen lisäämisellä hallintolainkäyttölakiin voi kuitenkin olla se vaikutus, että se voi lisätä viivästyshyvityshakemuksia, jos tuomioistuin ei sitten pysykään antamassaan arvioajassa. Arviosta voi myös muodostua jonkinlainen presumptio sille, milloin tuomioistuin itsekin katsoo viivästyksen toteutuvan. Hyvitysmaksua välttääkseen tuomioistuin voi lähteä priorisoimaan vireillä olevien asioiden ratkaisujärjestystä siten, että ne asiat menevät muiden edelle, joissa on annettu tällainen käsittelyaika-arvio. Sil-

Postiosoite

Raatihuoneenkatu 1
13100 HÄMEENLINNA

Käyntiosoite

Raatihuoneenkatu 1
HÄMEENLINNA

Puhelin

Vaihde 010 36 42200
Suora 010 36 42289
Telekopio 010 36 42269

Sähköposti

hameenlinna.hao@oikeus.fi (virasto)

loin viimeisinä ratkaistavaksi jäävät sellaiset asiat, joissa arviota ei ole ymmärretty pyytää. Tässä tietenkin rikotaan yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

Hallintoviranomainen on hallintolain 23 §:n 2 momentin mukaan myös velvollinen asianosaisen pyynnöstä antamaan asian hallintokäsittelyssä arvionsa oman päätöksensä antamisajankohdasta. Tässä yhteydessä lienee myös perusteluiden tasolla syytä pohtia, kuinka hallintotuomioistuimien pitäisi suhtautua tähän hallintoviranomaisen kannanottoon kohtuullisesta käsittelyajasta päättäessään, onko asianosainen kuitenkin oikeutettu viivästyshyvitykseen.

Lausunnon on valmistellut hallinto-oikeudessa ylituomari Heikki Jukarainen ja hallinto-oikeustuomari Ulla-Maarit Heljasvuo.

Ylituomari

Heikki Jukarainen

Hallinto-oikeustuomari

Ulla-Maarit Heljasvuo

Postiosoite

Raatihuoneenkatu 1
13100 HÄMEENLINNA

Käyntiosoite

Raatihuoneenkatu 1
HÄMEENLINNA

Puhelin

Vaihde 010 36 42200
Suora 010 36 42289
Telekopio 010 36 42269

Sähköposti

hameenlinna.hao@oikeus.fi (virasto)